

תוכנה 1 בשפת Java:

ירושה ופולימורפיזם

תרגול מספר 9
אורנית דרור ואוהד ברזילי
אוניברסיטת תל אביב

ירושה (Inheritance)

- מספקת שימוש חוזר ויכולת הרחבה
- ניתן להגדיר בדרך זו מחלקה על בסיס ישויות אחרות במערכת:
 - מחלקה אחרת (בדיוק אחת)
ו / או
 - מנשקים אחרים (0 או יותר)
- דוגמא: צורות גיאומטריות במישור

class Polygon

Polygon

```
public Polygon(List<Point> vertices)
public double perimeter()
public void display()
public void rotate(Point center, double angle)
public void translate(Point p)
public int count()
...
```


class Polygon

```
/** @inv vertices.size() >=3,
 *     "A polygon consists of at least 3 points"
 */
public class Polygon {
    /** @pre vertices.size() >=3,
     *     "A polygon consists of at least 3 points"
     */
    public Polygon(List<Point> vertices) {
        this.vertices = vertices;
    }

    ...

    /** Successive points making up the polygon */
    private List<Point> vertices;
}
```


class Polygon

```
public class Polygon {
    ...

    /** Length of the perimeter */
    public double perimeter() { ... }

    /** Display polygon on screen */
    public void display() { ... }

    /** Rotate by angle around center */
    public void rotate(Point center, double angle) { ... }

    /**
     * Move by p.x() horizontally and p.y() vertically
     */
    public void translate(Point p) { ... }

    /** Returns the number of sides */
    public int count() { return vertices.size(); }
}
```

דוגמא למימוש מתודה

```
/**
 * Rotate by angle around center
 */
public void rotate(Point center, double angle) {
    for (Point p : vertices) {
        p.rotate(center, angle);
    }
}
```

דוגמא למימוש מתודה

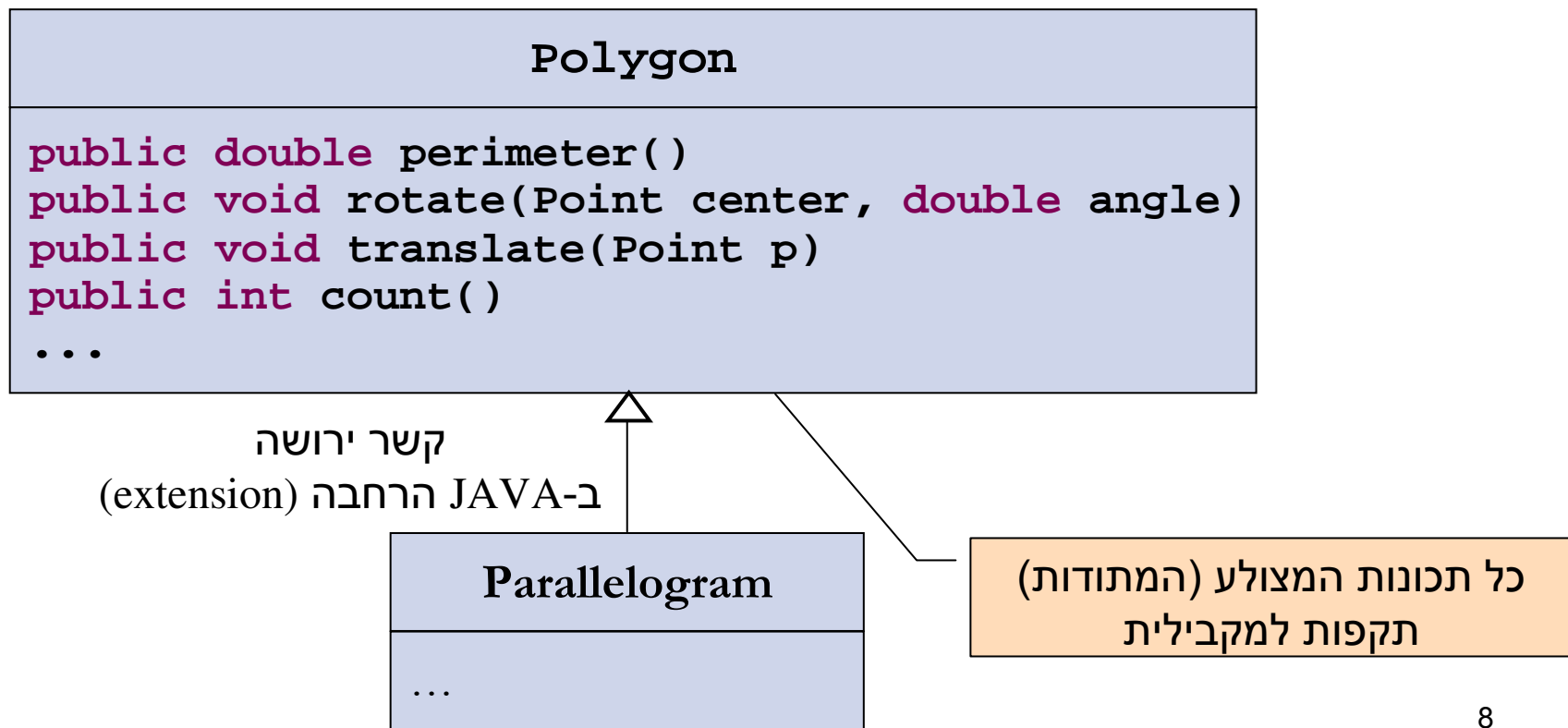
```
/** Returns the polygon's perimeter */
public double perimeter() {
    double result = 0.0;

    for (int i = 0 ; i < count() ; i++) {
        Point curr = verices.get(i);
        Point next = vertices.get((i+1) % count());
        result += curr.distance(next);
    }

    return result;
}
```

class Parallelogram

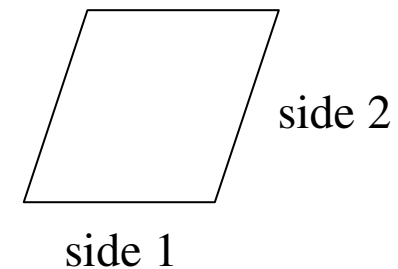
- מקבילית היא סוג של פוליגון
- Parallelogram היא מקרה פרטי של Polygon

class Parallelogram

```
/**
 * @inv size() == 4 ,
 *     "A parallelogram has exactly 4 points"
 * @imp_inv
 *     vertices.get(0).distance(vertices.get(1)) ==
 *     side1
 * Similar invariants for the other 3 sides.
 */
public class Parallelogram extends Polygon {
    ...

    /** The two side lengths */
    private double side1, side2;
}
```


הבנאי

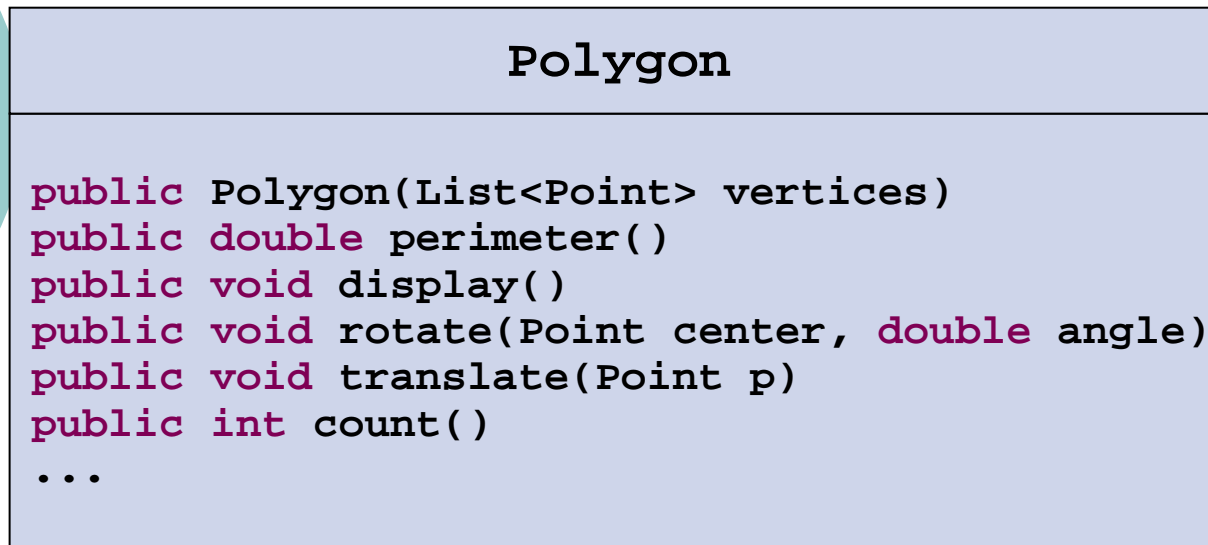
```
public class Parallelogram extends Polygon {
    /**
     * @pre vertices.size() == 4, "exactly 4 points"
     * @pre vertices.get(0).distance(vertices.get(1))
     * == vertices.get(2).distance(vertices.get(3))
     * @pre vertices.get(1).distance(vertices.get(2))
     * == vertices.get(0).distance(vertices.get(3))
     */
    public Parallelogram(List<Point> vertices) {
        super(vertices);
        // Setting side1, side2
        ...
    }
    ...
}
```


Overriding `perimeter()`

```
public class Parallelogram extends Polygon {  
    ...  
  
    /** Returns the polygon's perimeter */  
    public double perimeter() {  
        return 2 * (side1 + side2);  
    }  
  
    ...  
}
```

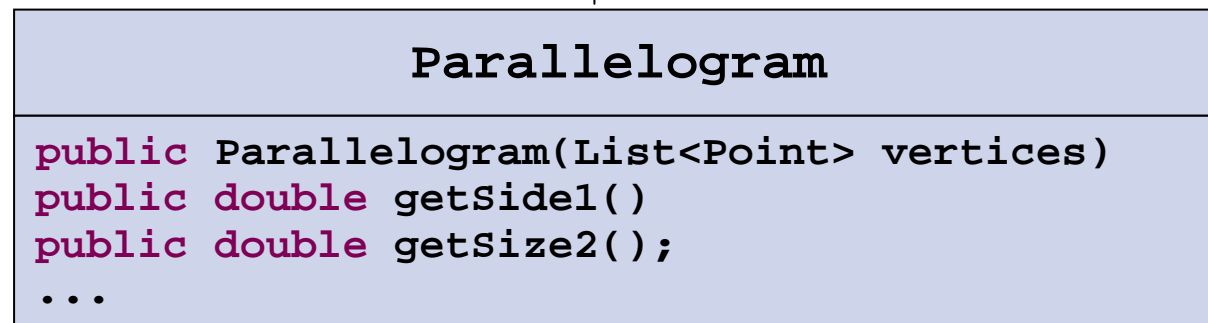
מונחי ירושה

הורה
מחלקת בסיס (base)
מחלקת על (super class)

קשר ירושה
ב-JAVA הרחבה (extension)

צאצא
מחלקה נגזרת (derived)
תת מחלקה (subclass)

private VS. protected

- השדה `vertices` הוגדר כ-`private`. הדבר מונע מ-`Rectangle` גישה ישירה לשדה זה
- ניתן היה להגדיר שדה זה כ-`protected` וכך לאפשר ל-`Rectangle` גישה ישירה
- שתי הגישות מקובלות ולשתיהן נימוקים טובים
- הבחירה בין שתי הגישות היא פרגמטית ותלויה בסיטואציה

private VS. protected

protected בעד

○ **Rectangle *is a* Polygon**, הוא עומד
ב"מבחן ההחלפה" ולכן לא הגיוני שלא יהיו לו
אותן הזכויות.

○ **Rectangle *has a* Polygon** (מכיל בתוכו)
ולכן יש צורך לאפשר לו גישה יעילה ופשוטה
למימוש הפנימי

private vs. protected

בעד private:

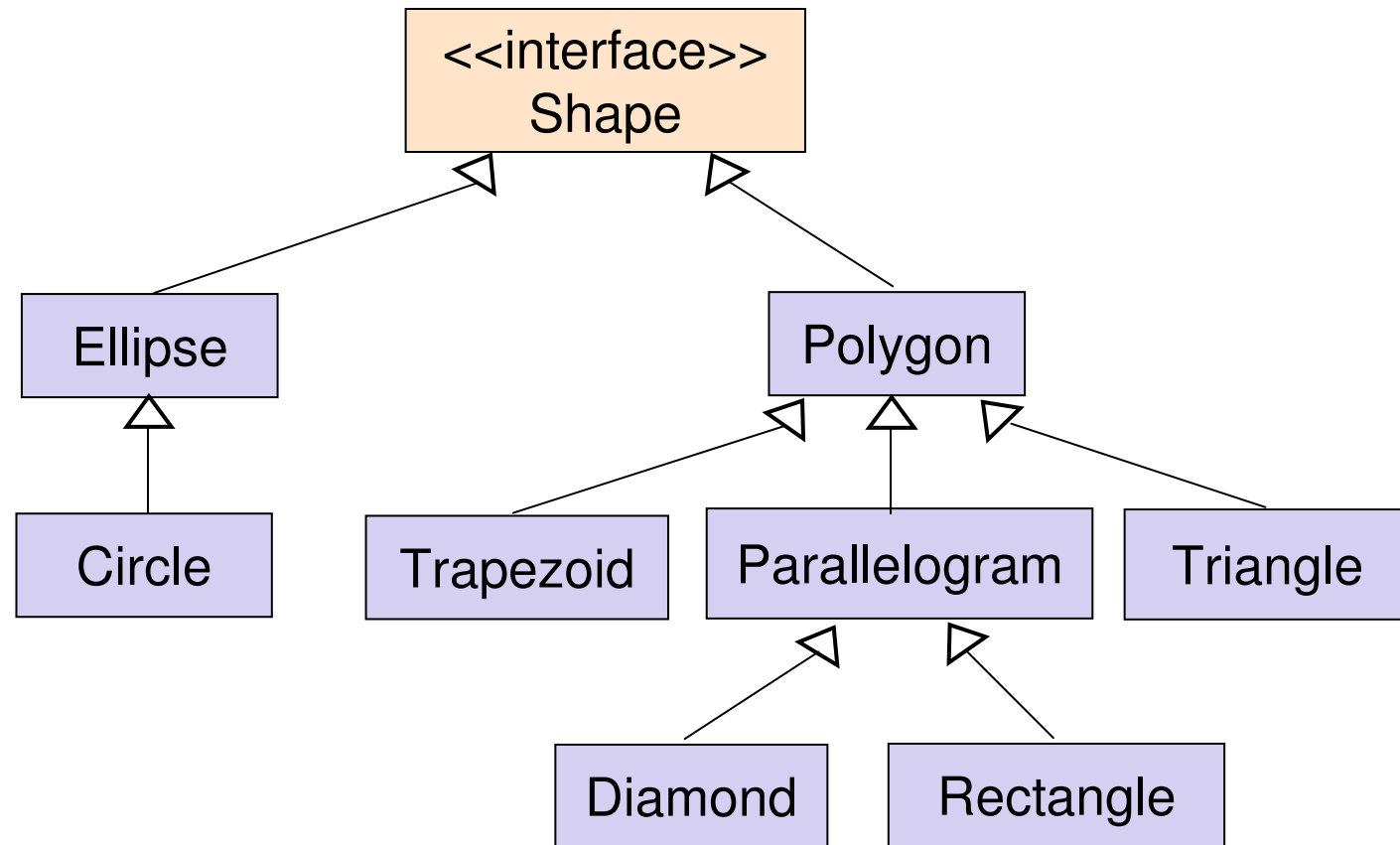
- כשם שאנו מסתירים מלקוחותינו את המימוש כדי להגן על שלמות המידע עלינו להסתיר זאת גם מצאצאנו
- איננו מכירים את יורשנו כפי שאיננו מכירים את לקוחותינו
- צאצא עם עודף כח עלול להפר את חוזה מחלקת הבסיס, להעביר את עצמו ללקוח המצפה לקבל את אביו ולשבור את התוכנה

היררכית מחלקות ומנשקים

- איך נתמוך בצורות הנדסיות מישוריות נוספות כמו מלבן, מעגל, אליפסה, משולש, טרפז?
- לכל הצורות יש מנשק בסיסי משותף (היקף, שטח, סיבוב, הזזה וכד')
- ישנן תכונות שמשותפות רק לחלק מהצורות
דוגמא: זוויות ישרות לריבוע למלבן
- נגדיר מחלקות חדשות עם קשרי ירושה

היררכית מחלקות ומנשקים

רב צורתיות (Polymorphism)

- היכולת של הפנייה (reference) להתייחס בזמן ריצה לעצמים ממחלקות שונות
- תכונה זו מושגת בעזרת ירושה
- העצם המוצבע אינו משנה את טיפוסו. הפנייה מטיפוס מסוים עשויה להצביע בפועל לטיפוס ממחלקה נגזרת

דוגמא לפולימורפיזם

```
void foo(Polygon p, Rectangle r, Triangle t) {
    Polygon    localP;
    Rectangle  localR;
    Triangle   localT;

    localP = p;
    localP = r;
    localP = t;

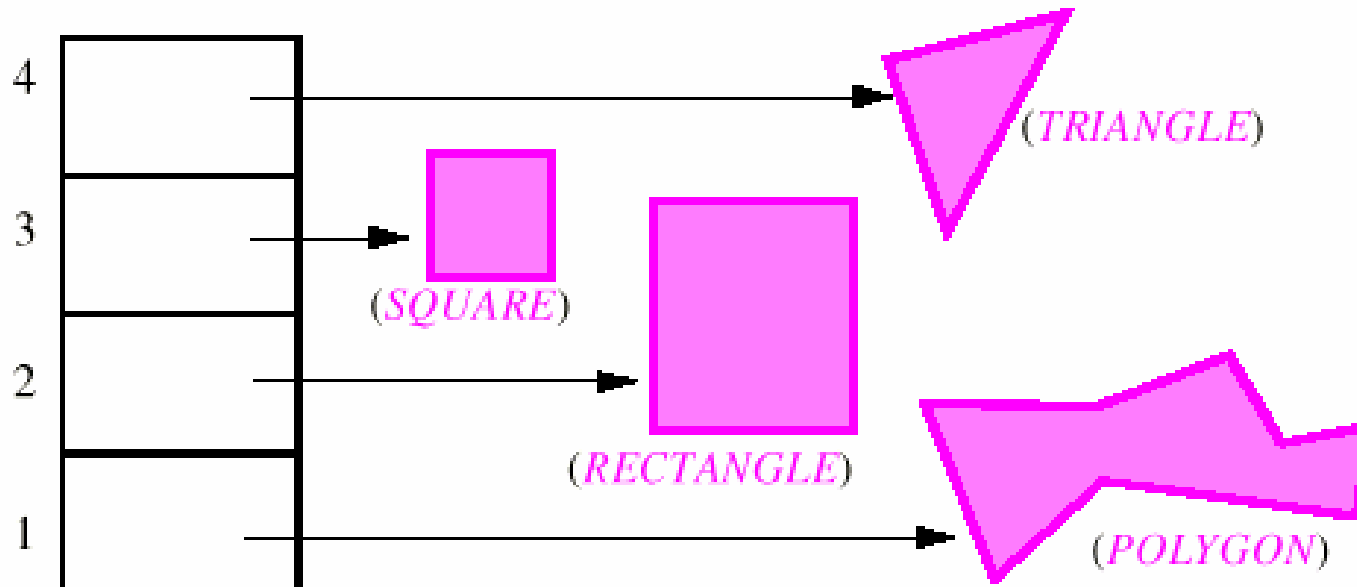
    localR = p; // ERROR
    localR = r;
    localR = t; // ERROR

    localT = p; // ERROR
    localT = r; // ERROR
    localT = t;
}
```

תוכנה 1 בשפת JAVA
אורנית דרור ואוהד ברזילי

מבנה נתונים פולימורפי

- מבנה נתונים המכיל אברים מטיפוסים שונים, אשר כולם צאצאים של אב משותף
- לדוגמא: מערך של מצולעים המכיל בפועל סוגים של מצולעים

מבנה נתונים פולימורפי

```
void foo(Polygon p, Rectangle r, Triangle t, Square s) {  
    Polygon [] polygons = new Polygon[4];  
  
    polygons[0] = p;  
    polygons[1] = r;  
    polygons[2] = s;  
    polygons[3] = t;  
  
    for(Polygon polygon : polygons) {  
        System.out.println(polygon.perimeter());  
    }  
}
```

עבור כל אחד מאברי המערך תופעל המתודה
perimeter ה"מתאימה" לפי טיפוס העצם המוצבע

העברת ארגומנטים למתודה

- השמה של הפניות מתרחשת בצורה מרומזת בכל פעם שאנו מעבירים הפנייה כארגומנט לפונקציה
- זוהי השמה של הטיפוס האקטואלי לטיפוס הפרמטר הפורמאלי
- גם השמה זו צריכה לציית לכללי הפולימורפיזם

```
void foo(Polygon p) { ... }
```

```
void bar() {  
    Rectangle r = new Rectangle(...);  
    foo(r);  
}
```

העברת ארגומנטים למתודה

```
void expectPolygon(Polygon p);  
void expectRectangle(Rectangle r);
```

```
void bar() {  
    Polygon p;  
    Rectangle r;  
    Triangle t;  
  
    expectPolygon(p);           // OK  
    expectPolygon(r);         // Also good  
    expectRectangle(r);       // OK  
    expectRectangle(p);       // Error  
    expectRectangle(t);       // Error  
}
```

זימון מתודה - דוגמא

```
void foo(Polygon polygon,  
        Parallelogram parallelogram) {  
    polygon.perimeter();           ✓  
    parallelogram.perimeter();    ✓  
    polygon.getSize1();          ✗  
    parallelogram.getSize1();    ✓  
}
```


טיפוס סטטי ודינמי

- **טיפוס של עצם:** טיפוס הבנאי שלפיו נוצר העצם. טיפוס זה קבוע ואינו משתנה לאורך חיי העצם.
- לגבי הפניות (references) לעצמים מבחינים בין:
 - **טיפוס סטטי:** הטיפוס שהוגדר בהכרזה על ההפניה
 - **הטיפוס הדינאמי:** טיפוס העצם המוצבע
 - הטיפוס הדינאמי חייב להיות נגזרת של הטיפוס הסטטי

```
Polygon p = new Rectangle(...);
```

הטיפוס הסטטי של ההפניה

טיפוס העצם
הטיפוס הדינמי של ההפניה

טיפוס סטטי ודינמי של הפניות

```
void expectPolygon(Polygon p);  
void expectRectangle(Rectangle r);
```

```
void bar() {  
    Polygon p = new Polygon(...);  
    Rectangle r = new Rectangle(...);
```

```
    ✓ p = r;  
    ✓ expectRectangle(r);  
    ✓ expectPolygon(r);  
    ✓ expectPolygon(p);  
    ✗ expectRectangle(p);  
}
```

The static type of p remains Polygon.
Its dynamic type is now Rectangle.

Compilation Error despite that the
dynamic type of p is Rectangle

ירושלם וחוזים

דוגמאות נוספות

ירושה וטענות (assertions)

- תנאי קדם, תנאי בתר ושמורות שהוגדרו עבור מחלקה תקפים גם לגבי צאצאיה, ועשויים להשתנות
- עצם ממחלקה נגזרת המוצבע ע"י עצם (מצביע או הפנייה) מטיפוס מחלקת הבסיס צריך לקיים את שמורת מחלקה הבסיס
- מכאן ששמורה של כל מחלקה יכולה להיות שווה או חזקה יותר משמורת הוריה

קבלנות משנה

□ מחלקת C היא לקוחה של מחלקה A, כלומר:

■ יש ל-C הפנייה ל-A (אחד השדות)

או

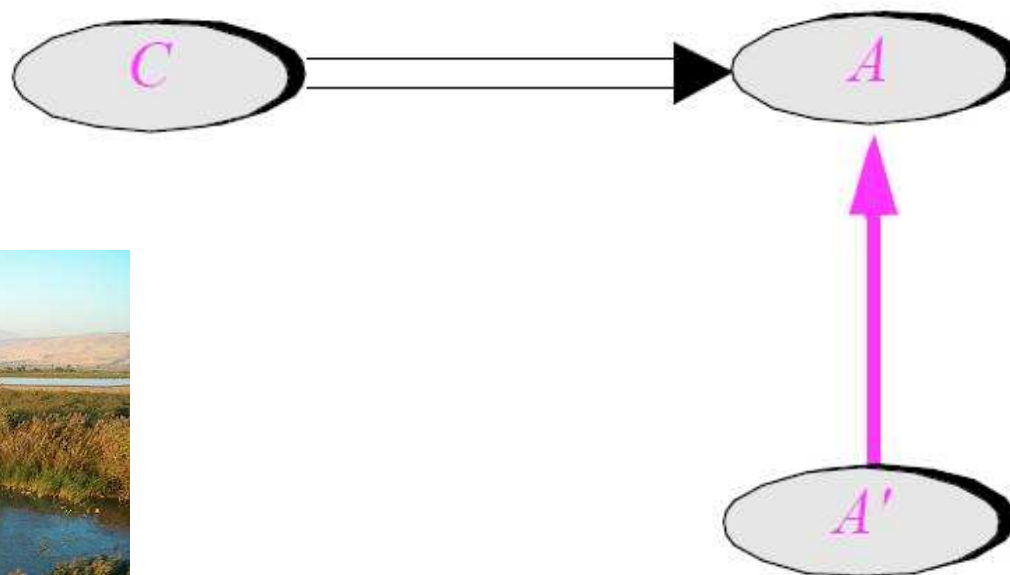
■ אחת המתודות של C מקבלת פרמטר מטיפוס A (הפנייה ל A)

□ C מכירה את השמורה של A ומצפה מ A לקיים אותה

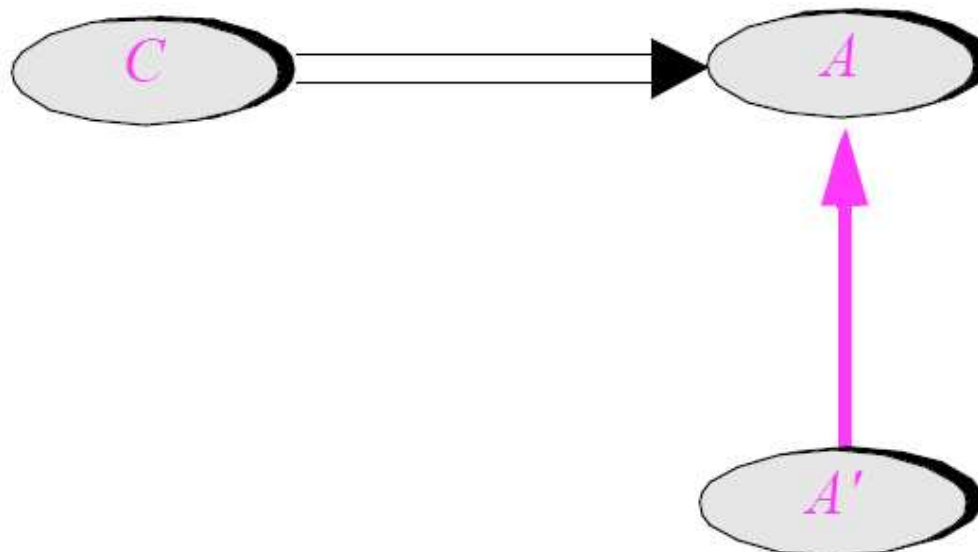
קבלנות משנה - השמורה

- בפועל, המצביע ל- A מצביע ל- A' , מחלקה הנורשת מ- A
- ברור שכדי לקיים יחסים פולימורפים תקינים על A' לקיים לפחות את שמורת A

קבלנות משנה – תנאי קדם ובתר

- המחלקה A' מסתירה ($overrides$) רוטינה של A
- מה יש לדרוש מתנאי הקדם והבתר של המתודה החדשה ביחס לאלו של הרוטינה המקורית?


```
r is  
require  
     $\alpha$   
...  
ensure  
     $\beta$   
end
```

```
r++ is  
require  
     $\gamma$   
...  
ensure  
     $\delta$   
end
```

דוגמא

□ בתוך המחלקה Client מופיע הקוד הבא:

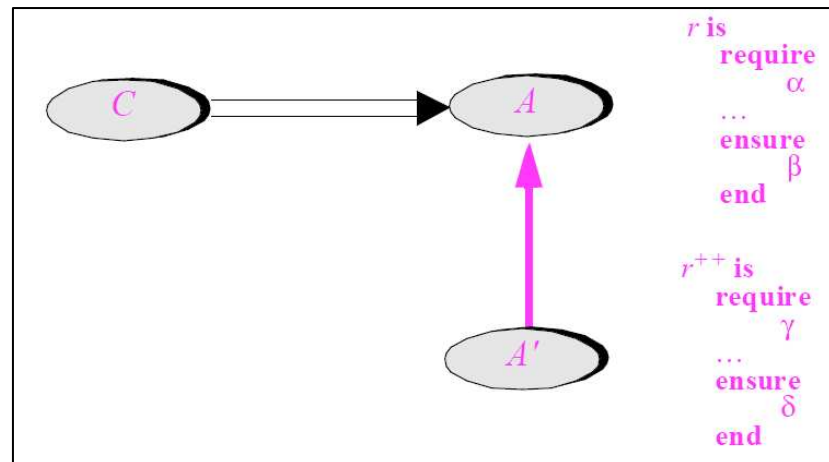
```
public class Client {  
    ...  
    public static void g(String args[])  
    {  
        List<String> l = Arrays.asList(args);  
        ...  
    }  
}
```

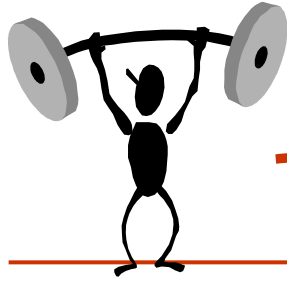
- בדוגמא זו Client הוא הלקוח (C) ו- List הוא הספק (A)
- ואולם ברור ש - l מצביע בפועל לעצם ממחלקה שמממשת את List (אולי ArrayList). מחלקה זו היא קבלנית משנה (A')
- הלקוח, שאינו מכיר את קבלן המשנה שלו, מצפה ממנו לעמוד בחוזה המקורי (החוזה מול הספק)

קבלנות משנה – תנאי קדם

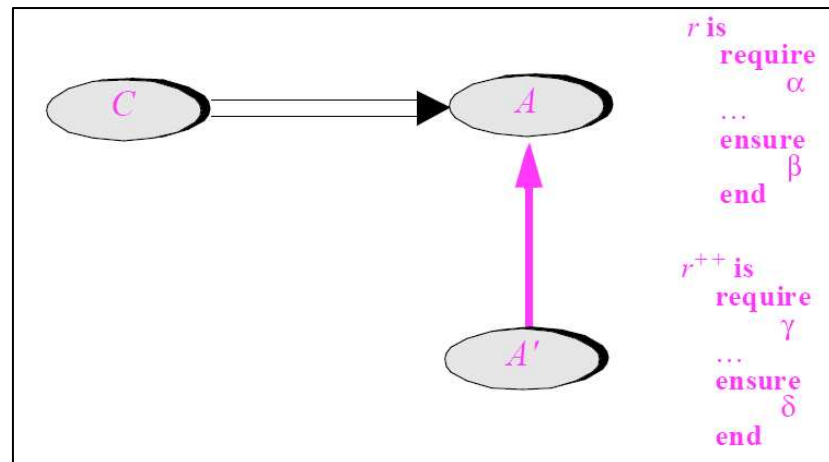
- נתבונן בקריאה $r()$.1 המופיעה במחלקה C
- על C לקיים את תנאי הקדם של $A.r()$, היא כלל אינה מכירה את המחלקה A' ואינה יודעת על קיום $A'.r()$
- לכן על תנאי הקדם המוגדר במחלקה הנגזרת להיות שווה או חלש יותר מתנאי הקדם המקורי

קבלנות משנה – תנאי בתר

- משיקולים דומים על תנאי הבתר של המחלקה הנגזרת להיות שווה או חזק יותר מתנאי הבתר המקורי
- ללקוח C 'הובטח' β ע"י A ואסור שמאחורי הקלעים יסופק δ החלש ממנו
- מנגנון זה מכונה "קבלנות משנה" (subcontracting)

השמורה האפקטיבית

- השמורה ה'אמיתית' של מחלקה מורכבת מ AND לוגי של כל הטענות המופיעות בשמורת אותה מחלקה ובכל הוריה לאורך עץ הירושה
- אם עבור רמה (מחלקה) מסוימת בעץ הירושה לא הוגדרה שמורה, ניתן להתייחס לשמורה שלה כ- TRUE
- כותב מחלקה יכול להגדיר את השמורה שלה בצורה מרומזת (implicit) ע"י ציון הטענות החדשות בלבד

תנאי קדם אפקטיבי

- תנאי הקדם ה'אמיתי' של מתודה שהוגדרה מחדש במחלקה כלשהי, הוא ה OR הלוגי של כל תנאי הקדם של מתודה זו בכל הוריה של אותה מחלקה לאורך עץ הירושה
- אם עבור רמה (מחלקה) מסוימת בעץ הירושה לא הוגדר תנאי קדם למתודה זו, ניתן להתייחס לתנאי הקדם שם כ-
FALSE
- כותב תנאי הקדם של המתודה שהוגדרה מחדש במחלקה כלשהי, יכול להגדיר אותו בצורה מרומזת (implicit) ע"י ציון הטענות החדשות בלבד

תנאי בתר אפקטיבי

- תנאי הבתר ה'אמיתי' של מתודה שהוגדרה מחדש במחלקה כלשהי הוא ה AND הלוגי של כל תנאי הבתר של מתודה זו בכל הוריה של אותה מחלקה לאורך עץ הירושה
- אם עבור רמה (מחלקה) מסוימת בעץ הירושה לא הוגדר תנאי קדם למתודה זו, ניתן להתייחס לתנאי הקדם שם כ- TRUE
- כותב תנאי הבתר של המתודה שהוגדרה מחדש במחלקה כלשהי יכול להגדיר אותו בצורה מרומזת (implicit) ע"י ציון הטענות החדשות בלבד

דוגמא

```
public class MATRIX {  
    ...  
    /** inverse of current with precision epsilon  
     * @pre epsilon >= 10 ^(-6)  
     * @post (this.mult($prev(this)) - ONE).norm <= epsilon  
     */  
    void invert(double epsilon);  
    ...  
}
```


דוגמא

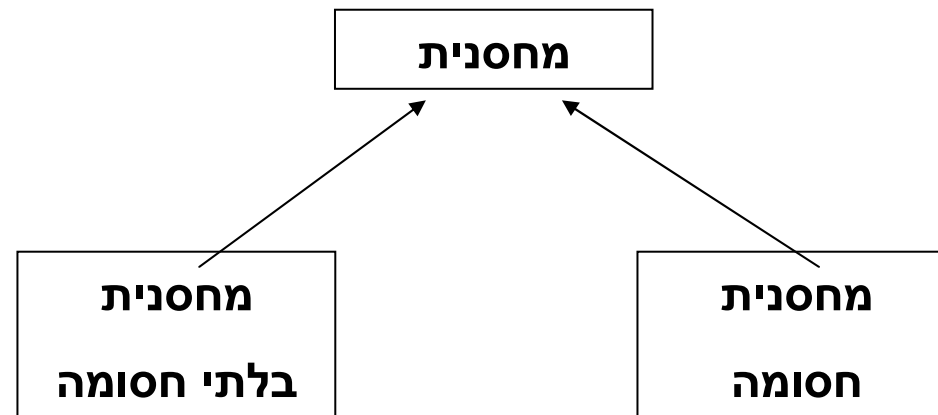


```
public class ACCURATE_MATRIX extends MATRIX {
    ...
    /** inverse of current with precision epsilon
     * @pre epsilon >= 10(-20)
     * @post (this.mult($prev(this)) - ONE).norm <= epsilon/2
     */
    void invert(double epsilon);
    ...
}
```

□ בשפת Eiffel כדי להדגיש שהחוזה של מתודה שהוגדרה מחדש אינו עומד בפני עצמו אלא תלוי בהיררכיה החליפו את התגיות require ו-ensure ב-require else ו-ensure then בהתאמה

תנאי קדם מופשט

- מהי ההיררכיה בין 3 המחלקות: מחסנית, מחסנית חסומה, מחסנית בלתי חסומה?

- מה יהיה תנאי הקדם של המתודה `put` במחלקה מחסנית?

תנאי קדם מופשט

- תנאי הקדם לא יכול להיות ריק (TRUE) כי אז הוא יחזק ע"י המחסנית החסומה
- תנאי הקדם צריך להיות `full()` ! כאשר `full()` היא מתודה המחזירה תמיד `false`, שתוגדר מחדש במחלקה מחסנית חסומה להחזיר `count() == capacity()`
- תנאי קדם המכיל מתודות שנדרסות במורד הירושה נקרא תנאי קדם מופשט
- למרות שתנאי הקדם הקונקרטי אכן מתחזק ע"י המחסנית החסומה תנאי הקדם המופשט נשאר ללא שינוי

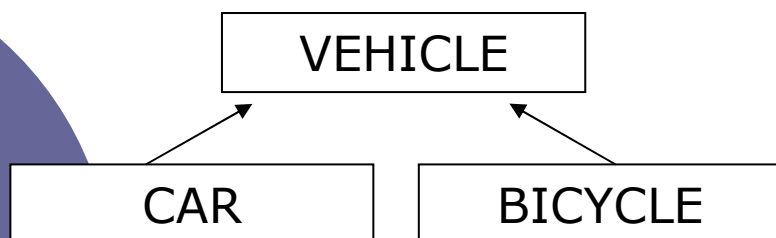
תנאי קדם מופשט

- כאשר מחלקת הבסיס מופשטת, תנאי קדם טריויאליים מחייבים לפעמים *ראייה לעתיד*, כדי שלא יחזקו במחלקות נגזרת
- ראייה לעתיד אינה דבר מופרך במחלקות מופשטות
- נתבונן בדוגמא נוספת: מערכת תוכנה אשר מיוצגים בה כלי תחבורה שונים כגון מכונית, אווירון ואופניים

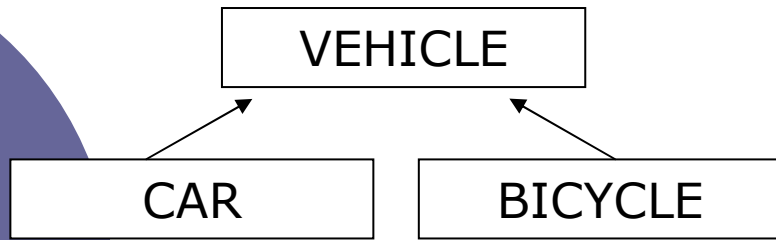
ראייה לטווח רחוק

- האבולוציה של היררכית מחלקות כלי הרכב לא מתחילה בגזירת מחלקות קונקרטיות שיירשו מ VEHICLE
- הגיוני יותר שבמהלך מימוש וואו עיצוב המחלקות CAR ו- AIRPLANE נגלה שיש להן הרבה מן המשותף, וכדי למנוע שכפול קוד ניצור מחלקה שלישית - VEHICLE שתכיל את החיתוך של שתיהן
- אף כלי רכב אינו רק VEHICLE
- בראייה זו, לא מוגזם לדרוש ממחלקה מופשטת ניסוח תנאי קדם מופשט

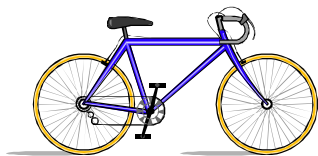
- מהו תנאי הקדם של המתודה `go()` של המחלקה `VEHICLE`?
- על פניו – אין כל תנאי קדם לפעולה מופשטת
- מה עם המחלקה `CAR` – לה בטח יש דרישות כגון `hasFuel()`
- מה עם המחלקה `BICYCLE` – לה בטח יש דרישות כגון `hasAir()`
- איך `VEHICLE` תגדיר תנאי קדם ל `go()` גם כללי מספיק וגם שלא יחוזק ע"י אף אחד מירשותיה?

פתרון

- מתודה בולאנית כגון `canGo()` תעשה את העבודה
- המתודה תוגדר כמחזירה `TRUE` עבור `VEHICLE` (או שתוגדר כ `abstract`), ועבור כל אחת מיורשותיה תוגדר לפי המחלקה האמורה
- בעצם המתודה `go()` היתה צריכה להיקרא "`go_because_you_can()`" וכך לא היתה כל הפתעה בתנאי הקדם "המוזר"

מתי לרשת? - דיון

- המחלקה CAR_OWNER עשויה לרשת מ PERSON אבל עדיף שתהיה לקוחה של CAR
- יחס is-a לעומת יחס is-part-of
- פרט למנגנון הרב-צורתיות (polymorphism) ירושה לעולם אינה הכרחית
- במקום ש B יירש מ-A , ל-B יכולה להיות התכונה A (שדה מוכל או מצביע)
- To be is also to have אבל לא להיפך (משאית היא מכונית כלומר חלק בה הוא מכונית)
- לפעמים נוח לשאול "האם יכולים להיות לו שניים?"
 - לדוגמא: למכונית יש מנוע

שימוש חוזר במנשק ובמימוש

יחס ירושה	יחס שימוש (client-supplier)
שימוש חוזר דרך מימוש	שימוש חוזר דרך מנשק
הסתרת מידע מוגבלת	יש הסתרת מידע
הגנה מוגבלת מפני שינויים	הגנה מפני שינויים במימוש המקורי